

Отримано: 10 листопада 2019 р.

Прорецензовано: 21 грудня 2019 р.

Прийнято до друку: 02 грудня 2019 р.

e-mail: valigura_v@ukr.net

DOI: 10.25264/2311-5149-2019-15(43)-83-90

Валигура В. В. Соціально-економічні домінанти оподаткування власності в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, грудень 2019. № 15(43). С. 83–90.

УДК: 336.226.2 (477)

JEL-класифікація: H 24

Валигура Володимир Андрійович,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри податків та фіскальної політики
Тернопільського національного економічного університету

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОМІНАНТИ ОПОДАТКУВАННЯ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто теоретичну сутність категорій «власність» і «майно» та встановлено відмінності між ними. Обґрунтовано, що повинно бути об'єктами та базою податків із власності, а також визначено, хто має бути їх платниками. Запропоновано в процесі оподаткування об'єктів власності враховувати фінансовий та майновий стан власників. Сформовано матрицю оподаткування власності, яка демонструє податки, які сплачують юридичні та фізичні особи в результаті набуття права власності, володіння, відчуження окремих об'єктів власності чи користування ними. Визначено соціально-економічні результати, яких необхідно досягти в процесі оподаткування власності в Україні.

Ключові слова: власність, майно, оподаткування власності, матриця оподаткування власності, результати оподаткування власності.

Валигура Владимир Андреевич,

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры налогов и фискальной политики
Тернопольского национального экономического университета

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ДОМИНАНТЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ СОБСТВЕННОСТИ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрено теоретическую сущность категорий «собственность» и «имущество» и установлено различия между ними. Обосновано что должно выступать объектами и базой налогов с собственности, а также определено кто должен быть их плательщиками. Предложено в процессе налогообложения объектов собственности учитывать финансовое и имущественное положение владельцев. Сформировано матрицу налогообложения собственности, показывающую налоги, которые платят юридические и физические лица в результате приобретения права собственности, владения, отчуждения отдельных объектов собственности или пользования ими. Определено социально-экономические результаты, которых необходимо достичь в процессе налогообложения собственности в Украине.

Ключевые слова: собственность, имущество, налогообложение собственности, матрица налогообложения собственности, результаты налогообложения собственности.

Volodymyr Valihura,

PhD, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Taxes and Fiscal Policy,
Ternopil National Economic University

SOCIO-ECONOMIC DOMINANTS OF PROPERTY TAXATION IN UKRAINE

There is an excessive differentiation of incomes in society and concentration of the main share of property in the hands of a limited number of persons at the current stage of Ukraine's development. In such circumstances, it becomes necessary to take into account the financial and property status of taxpayers in the process of taxation of property and non-property rights. That is why it is advisable to pay attention not only to characteristics of the taxable object, but also to take into consideration the taxpayer who owns the taxable object while constructing mechanisms for collecting property taxes.

The purpose of the study is to justify the socio-economic results that is necessary to achieve in the process of property taxation in Ukraine.

The article deals with the theoretical essence of the "property" and "asset" categories and defines differences between them. The taxable objects, base and payers of property taxes have been justified. The author has suggested taking into account the financial and property status of the owners in the process of property taxation. Created property tax matrix has shown taxes paid by legal entities and individuals because of acquiring the right of ownership, the right of possession, the right to convey certain objects of property or the right of use them.

The most important results in the property taxation are divided into economic and social ones. Economics results include the efficient use of property and the tax revenue formation. The most important social results of property taxation are reducing the excessive concentration of property in a limited number of individuals and ensuring a more even distribution of income; lower prices in the housing market; reduction of soil pollution with harmful chemicals in the process of intensive agriculture and soil structure restoration; reduction of harmful emissions from transport operations; increasing the efficiency of use, conservation and restoration of natural resources.

Key words: property, asset, property taxation, matrix of property taxation, results of property taxation.

Постановка проблеми. Власність – це складна суспільна категорія, яку досліджують у галузях філософії, соціології, економіки, права, психології та інших наук. Серед науковців донині немає єдності щодо трактування змісту категорії «власність». Найбільшою мірою це пов'язано з тим, що окремі вчені вдаються до характеристики власності з позиції методологічного інструментарію окремої науки. Однак суспільні прояви власності стосуються інтересів людини в різних сферах і формують її мислення, поведінку, вчинки та інші прояви буття в комплексі. Тому, на нашу думку, оперуючи поняттями та інструментарієм окремої науки, неможливо об'єктивно висвітлити сутність окремого явища, процесу, поняття чи категорії. Соціально-економічний зміст власності, який лежить в основі цього дослідження, тісно переплітається з іншими її проявами, які неодмінно потрібно враховувати для формування об'єктивних висновків.

Проблематика дослідження власності в контексті її оподаткування посилюється масштабами прояву соціально-економічної категорії «податки». Обидві категорії торкаються інтересів практично всіх членів суспільства, а в поєднанні можуть формувати явища як позитивного, так і негативного суспільного прояву.

Актуальність дослідження оподаткування власності та соціально-економічних ефектів цього процесу зумовлюється надмірною диференціацією доходів у суспільстві та концентрацією лівової частки власності в руках обмеженого кола осіб. Так, за даними Державної служби статистики України квінтільний коефіцієнт фондів, який демонструє співвідношення сумарних доходів найбільш та найменш забезпечених 20% населення, в Україні 2017 р. становив 3,3 рази, що на 0,3 більше аналогічного показника попереднього року [1]. За таких умов постає необхідність не лише застосування механізмів оподаткування окремих об'єктів та податкових баз, а й урахування майнового стану та доходів їх власників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі проблематиці дослідження власності присвячено чимало наукових праць. Їх можна згрупувати за окремими напрямками, яким приділяють увагу науковці. Так, поширеним напрямом дослідження власності є висвітлення її сутності в контексті еволюції наукових поглядів. Аналізуючи цей напрям, доцільно акцентувати на зацікавленні історичною ретроспективою категорії «власність» авторів навчально-наукових праць з історії економічних учень: В. Базилевича, Н. Грижевської, В. Кириленка А. Маслова та ін. Крім цього, еволюція наукових поглядів на категорію «власність» висвітлена в наукових працях К. Гордіци [2], Ю. Лузана та Н. Стецюри [3], М. Новицької [4], О. Топішко [5] тощо. Важливість такого роду досліджень зумовлюється значною еволюцією суспільного і наукового розуміння сутності категорії «власність», що дає змогу більш об'єктивно висвітлювати її природу на сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства. Окрему увагу слід приділити науковому дослідженню С. Юрія щодо еволюції власності в умовах становлення ринкових структур [6], у якому автор не тільки аналізує ретроспективи власності, а й робить важливі висновки щодо розуміння власності в площині відносин «людина – людина», а не «людина – річ». Ряд праць у царині власності висвітлено в призмі соціально-економічних поглядів. Серед них варто виділити роботи П. Скотного [7], В. Поліщука [8], А. Гаєвського [9], у яких досліджено сутність та особливості соціально-економічних відносин власності. У вітчизняній науковій літературі деякі праці розкривають психологічні аспекти володіння об'єктами власності [10], [11]. Також важливим напрямком є дослідження категорії «власність» з позиції юриспруденції.

Характеризуючи дослідження та публікації, пов'язані безпосередньо з проблематикою оподаткування власності, зауважимо, що таким аспектам приділено мало уваги. Більшість наукових праць присвячено дотичній проблематиці оподаткування майна, а не власності. Однак окремі аспекти оподаткування приватної власності розглянуто в роботі М. Свердана [12], питання розвитку інституту фактичного власника доходу у податковому праві України порушено в праці Н. Шапошнікової [13], розуміння концепції бенефіціарного власника в міжнародних податкових відносинах висвітлено в науковому доробку П. Селезня [14]. Авторське бачення описуваної проблеми започатковано в роботі [15].

Високо оцінюючи наукові здобутки наведених авторів, зауважимо, що проблематика оподаткування власності потребує більш глибокого дослідження, зокрема обґрунтування соціально-економічних передумов та результатів такого процесу.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні соціально-економічних результатів, яких необхідно досягти у процесі оподаткування власності в Україні. Основними завданнями, які будуть вирішені у статті, є розмежування та обґрунтування сутності категорій «власність» і «майно»; вставлення бази, об'єктів оподаткування та платників податків з власності, обґрунтування необхідності переходу від оподаткування речей чи немайнових активів до сприйняття майна як власності конкретного платника й урахування в процесі оподаткування його майнового стану; формування матриці оподаткування власності, що характеризує платежі, які має сплачувати юридична чи фізична особа у випадку набуття права власності, володіння, відчуження окремих об'єктів власності чи користування ними.

Виклад основного матеріалу. Дослідження процесу оподаткування власності та пошук кращих альтернатив теперішньої ситуації в цій сфері вимагає чіткого розуміння елементів такого процесу. Насамперед, важливо з'ясувати, що має бути базою і об'єктами під час оподаткування власності та хто може бути платниками податків з власності. Для цього необхідно проаналізувати сутність категорії «власність» та визначити, у чому її відмінність від поняття «майно».

Категорія «власність» бере свої витoki з давніх цивілізацій, коли починала формуватися належність майна до конкретної особи, яка ним володіла. У різні епохи розвитку суспільства утверджувалися нові погляди на власність. Із виникненням держави постала потреба в регулюванні процесу привласнення і відносин, пов'язаних з ним. Відтак почали формуватися правові основи власності, які чітко відобразились у давньому праві римлян.

Незважаючи на великий інтерес до порушеної проблематики дослідження представників різних наук, найпоширенішими є економічний та правовий підходи у трактуванні категорії «власність». Економічний підхід розглядає власність як вираження відносин присвоєння (відчуження) засобів виробництва й створених з їхньою допомогою матеріальних благ [7, 60]. Отже, з економічної позиції власність розглядається не як річ, а як відносини з приводу привласнення певної матеріальної субстанції. До виникнення процесу виробництва люди привласнювали природні ресурси, що власне й формувало їх належність до окремого індивіда. Натомість із появою виробництва і незалежних виробників між ними виникають відносини щодо відчуження і привласнення результатів своєї праці, що й характеризує виникнення відносин власності. С. Юрій зазначає, що головною характеристикою власності є не річ і не відношення людей до речей, а те, ким і як привласнюється річ, як таке привласнення стосується інтересів інших людей. Відповідно власність виражає відносини між людьми щодо привласнення речей [6, 3].

З економічною природою власності тісно пов'язана її правова основа. На думку А. Гаєвського, категорію «власність» можна визначити як юридично закріплені та врегульовані відносини у суспільстві, які виникають з приводу володіння, розпорядження, користування матеріальними та нематеріальними активами [9, 155]. Характеризуючи взаємозв'язок юридичної та економічної сутностей власності, С. Юрій стверджує, що власність залишається тільки «юридичною», якщо вона не здобуває форму її «економічної реалізації», тобто не використовується у виробництві або не приносить дохід її власникові, і, з іншого боку, власність справді виступає як «економічні відносини», якщо здійснюється її «економічна реалізація» [6, 3].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Бусела категорія «власність» витлумачена у двох значеннях [16, 194]:

1. Майно належне кому-, чому-небудь;
2. Належність чогось кому-, чому-небудь із правом розпоряджатися.

Із представленого визначення видно, що у довідковій літературі, яка зазвичай виражає загальнонауковий зміст трактування окремих понять, власність характеризується як певна речова субстанція з її належністю комусь або чомусь. Тобто у тлумачному словнику власність певною мірою ототожнюється із майном або немайновими активами. Однак, як і у визначеннях з економічної та юридичної позицій, в аналізованих трактуваннях вказується на належність об'єкта власності його суб'єкту.

Отже, як у науковій літературі, так і в повсякденному житті слово «власність» часто ототожнюється з майном. Проте глибший аналіз сутності цих категорій дає підстави говорити про їх різний зміст і сутність. Так, у згаданому вже тлумачному словнику слово «майно» тлумачиться як речі, які комусь належать за правом власності [16, 637]. Тож перша відмінність, яку відразу необхідно виділити, це те, що до власності можна зарахувати як майно, так і немайнові права. Водночас основною характеристикою і властивістю майна є уречевлення певної матеріальної субстанції не завжди належної комусь. Натомість основною ознакою власності є те, що вона підкреслює володіння і належність об'єкта до особи. На нашу думку, ключова відмінність між майном та власністю полягає в тому, що перше більшою мірою характеризує речову природу чогось, а друга – володіння, користування і розпорядження чимось.

Аналіз наведених визначень власності і майна дає змогу сформуванню поняття бази та об'єктів оподаткування власності. В загальному розумінні базою оподаткування є вартісне чи кількісне вираження конкретного об'єкта оподаткування, тобто це законодавчо закріплена частина доходів чи майна платника податків (за вирахуванням пільг), яка враховується під час розрахунку суми податку [17, 21]. Отже, базою оподаткування власності є вартісні або кількісні характеристики майна чи немайнових активів.

На нашу думку, виділення об'єктів оподаткування власності доцільно здійснювати не лише на основі володіння конкретним об'єктом, а також як результат користування й розпорядження ним, що впливає з економіко-правової характеристики власності. Найважливіші процеси, що пов'язані з розпорядженням майном та немайновими активами, які можуть визначати об'єкти оподаткування, є набуття права власності та його відчуження. Тому об'єктами оподаткування власності є явище володіння майном і нематеріальними активами, процес користування ними та набуття і відчуження об'єктів власності у процесі розпорядження.

У класичному розумінні платниками податків загалом та з об'єктів власності, зокрема, є фізичні та юридичні особи. Натомість належність їх до групи платників визначають явище володіння майном і нематеріальними активами та процеси набуття і відчуження прав власності.

Повертаючись до дилеми оподаткування майна або власності, зауважимо, що ключовою відмінністю в цьому випадку є не те, що до складу майна не належать нематеріальні активи, а те, що під час його оподаткування зазвичай не береться до уваги майновий статус платника. У більшості країн світу, в Україні зокрема, оподаткування матеріальних ресурсів базується на справлянні майнових податків. Натомість, на нашу думку, сучасні процеси накопичення майнових та немайнових прав у світовому і вітчизняному вимірі, їх надмірна концентрація в обмеженого кола осіб спонукають до перегляду філософії оподаткування такого роду об'єктів від їх розгляду як просто речей чи немайнових активів до сприйняття майна як власності конкретного платника і врахування у процесі оподаткування його майнового стану.

Така філософія оподаткування відповідає давно сформованим принципам, які передбачають те, що заможні члени суспільства мають більшою мірою брати участь у фінансуванні державних витрат. Зазвичай у сучасних податкових системах окремих країн світу це виражається у формі застосування прогресивних систем оподаткування доходів фізичних осіб та диференційованому підході оподаткування товарів і послуг податком на додану вартість. Водночас у сфері справляння майнових податків також присутні елементи диференційованого оподаткування. Так, в Україні порядок справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, передбачає зменшення бази оподаткування для квартир на 60, а для будинків на 120 квадратних метрів, якщо такі об'єкти перебувають у власності фізичних осіб. Також транспортним податком оподатковуються легкові автомобілі, із року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року [18]. Однак такі підходи справляння майнових податків концентрують увагу на звільненні від сплати чи оподаткуванні окремих об'єктів справляння податків, що лише опосередковано визначає майновий стан їх власників і не відображає повною мірою принципу, за яким заможні громадяни мають нести більше податкове навантаження.

Поширеність у сучасній фіскальній практиці оподаткування майна, відокремленого від його власника, пояснюється простотою застосування фіскального інструментарію у процесі справляння податку. Зокрема, на законодавчому рівні достатньо визначити окреме майно як об'єкт оподаткування, встановити, що буде базою, і обґрунтувати ставку податку. Після цього, виходячи з даних, які наявні в органах, що володіють інформацією про об'єкти рухомого та нерухомого майна, контролюючі органи мають змогу нарахувати податкові зобов'язання платнику податків. Натомість підхід, який передбачає врахування у процесі справляння податків з об'єктів власності майнового стану їх власників, зумовлює необхідність формування додаткових масивів інформації про платників податків, які часто зібрати складно. Однак сучасні процеси діджиталізації суспільного життя та економіки в поєднанні з підвищенням податкової культури і контролю за справлянням податків дають можливість сформуванню підґрунтя для переходу від майнового оподаткування до оподаткування власності.

Зауважимо, що в широкому розумінні поняття оподаткування власності охоплює процеси справляння не лише майнових податків, а й інших платежів, які пов'язані з набуттям та відчуженням права власності на окремі об'єкти. Для подальшого формування основних завдань, яких потрібно досягати у процесі оподаткування власності, розглянемо матрицю оподаткування власності в Україні, виходячи з об'єктів власності типу власника та особливостей вираження права власності (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця оподаткування власності в Україні

Об'єкти власності	Елементи права власності		Володіння		Відчуження права власності		Користування	
	ю. о.	ф. о.	ю. о.	ф. о.	ю. о.	ф. о.	ю. о.	ф. о.
Нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	ПДВ	ПДВ	Под. на нерух.	Под. на нерух.	ПнП ПДВ	ПДФО		
Земельні ділянки			Зем. под.	Зем. под.				
Транспортні засоби	ПДВ, АП, Мито	ПДВ, АП, Мито	Транс. под.	Транс. под.	ПнП ПДВ	ПДФО		
Товари	ПДВ, АП, Мито	ПДВ, АП, Мито			ПнП ПДВ	ПДФО		
Природні ресурси							Рентна плата	Рентна плата
Гроші			ПнП	ПДФО				
Цінні папери			ПнП	ПДФО	ПнП	ПДФО		
Результати інтелектуальної, творчої діяльності			ПнП	ПДФО	ПнП	ПДФО		

Примітки: ю. о. – юридичні особи; ф. о. – фізичні особи; ПДВ – податок на додану вартість; АП – акцизний податок; Под. на нерух. – податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки; Зем. под. – земельний податок; Транс. под. – транспортний податок; ПнП – податок на прибуток підприємств; ПДФО – податок на доходи фізичних осіб.

Джерело: складено автором.

Представлена матриця характеризує, який платіж має сплачувати юридична чи фізична особа у випадку набуття права власності, володіння, відчуження окремих об'єктів власності чи користування ними.

Так, набуття права власності на окремі об'єкти передбачає сплату в їх ціні непрямих податків – ПДВ, мита у випадку імпорту об'єкта з-за кордону та акцизного податку у процесі набуття прав власності на підакцизні товари. Хоча майбутні власники й безпосередньо не перераховують до бюджету зазначені податки, однак вони є їх носіями, оскільки несуть тягар таких платежів, тому, на нашу думку, ці податки з точки зору податкового тягара власників необхідно розглядати як такі, що справляються під час оподаткування власності. У представленій матриці такі платежі сплачуються у процесі набуття права власності на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортні засоби та товари. Водночас під час відчуження права власності на перелічені об'єкти юридичні особи нараховують податкові зобов'язання з ПДВ та акцизного податку у випадку реалізації виробником підакцизних товарів.

Володіння окремими об'єктами власності передбачає сплату, насамперед, податку на майно, який нині охоплює земельний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки та транспортний податок. Крім цього, у випадку володіння грошовими коштами, цінними паперами та результатами інтелектуальної, творчої діяльності юридичні особи часто мають сплачувати податок на прибуток підприємств, а фізичні особи – податок на доходи фізичних осіб. Так, у випадку вкладення грошових коштів на депозит та отримання відсотків останні включаються до складу доходів юридичної особи та оподатковуються податком на прибуток підприємств. Фізичні особи під час отримання відсотків за депозитами сплачують податок на доходи фізичних осіб, а податковим агентом у цьому випадку є банківська установа. Аналогічна ситуація спостерігається у випадку володіння цінними паперами і отримання дивідендів. Останні включаються до доходів юридичних осіб, а фізичні особи зобов'язані сплачувати податок на доходи фізичних осіб.

Результати інтелектуальної, творчої діяльності, пов'язані із отриманням платежів роялті, також оподатковуються податком на прибуток підприємств для юридичних осіб та податком на доходи фізичних осіб.

Податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб сплачуються також у випадку відчуження, відповідно, юридичними та фізичними особами прав власності практично на всі об'єкти. Так, при відчуженні будинків, інших споруд фізичні особи сплачують податок на доходи фізичних осіб у ви-

падку реалізації більше ніж одного об'єкта в рік або за умови перебування об'єкта у власності менше ніж три роки. Для юридичних осіб нерухоме майно є основними засобами, а під час їх реалізації отримуються доходи, які оподатковуються податком на прибуток підприємств. Такий же механізм оподаткування транспортних засобів.

Подібну ситуацію можна розглядати в процесі реалізації товарів, оскільки вони також є об'єктом власності. Зокрема, для юридичних осіб та фізичних осіб підприємців на загальній системі оподаткування під час реалізації товарів виникають доходи. Різниця полягає тільки в тому, що для юридичних дохід виникає в момент переходу права власності, а для фізичних – у момент надходження виручки. Тобто наслідком таких дій для юридичних осіб є сплата податку на прибуток підприємств, а для фізичних – підприємців – податку на доходи фізичних осіб.

Реалізація цінних паперів та результатів інтелектуальної, творчої діяльності також передбачає отримання доходів як юридичними, так і фізичними особами, отже, сплату податку на прибуток та податку на доходи фізичних осіб.

Ще однією особливістю вираження права власності є користування певними об'єктами. З точки зору оподаткування важливе значення має користування природними ресурсами. Так, природні ресурси в Україні згідно із законодавством належать державі. А користування ними для юридичних і фізичних осіб передбачає сплату рентної плати.

Отже, відповідно до представленої вище матриці оподаткування власності в Україні більшість податків та податкових платежів, які справляються в нашій державі тією чи тією мірою, пов'язані з певними особливостями вираження прав власності.

Виходячи з фіскальної та регулюючої функції податків і переліку об'єктів власності й платежів, якими їх можна оподатковувати, найважливіші результати, яких потрібно досягти у процесі оподаткування власності, пропонуємо поділити на економічні та соціальні. До найважливіших економічних результатів ми зараховуємо формування податкових надходжень у процесі справляння податків з об'єктів власності та ефективне використання об'єктів власності.

У багатьох країнах світу податки на майно є основою формування податкових надходжень місцевих бюджетів. Натомість в Україні вони не виконують належним чином фіскальної функції. Тому в цьому аспекті потрібно розробити ефективний механізм оподаткування власності, який враховував би майновий та фінансовий стан власника і більшою мірою забезпечував наповнення місцевих бюджетів.

У частині підвищення ефективності використання об'єктів власності зауважимо, що податки лягають додатковим фінансовим тягарем на власників майна чи немайнових активів. А це, своєю чергою, спонукає їх до підвищення економічної ефективності використання таких об'єктів. Як приклад можна навести те, що нині у власності окремих осіб перебувають будівлі чи споруди, які не задіяні у господарських процесах. А правильний підхід до оподаткування такого типу власності спонукатиме їх шукати інвесторів для організації власного бізнесу чи здавати таке майно в оренду. Подібна ситуація може спостерігатись і по інших об'єктах власності.

Одним із найважливіших соціальних результатів, якого потрібно досягти у процесі оподаткування власності, є зниження надмірної концентрації власності в обмеженого кола осіб та, відповідно, забезпечення більш рівномірного розподілу доходів населення. У цьому випадку йдеться про диференційоване оподаткування доходів та майна власників. Більше податкове навантаження мають нести особи з вищими фінансовими статками та майновим станом.

Одним із очікуваних соціальних результатів під час удосконалення механізмів оподаткування об'єктів власності є зниження цін на ринку житла. В Україні часто спостерігається ситуація, коли громадяни вкладають кошти в житлову нерухомість не використовуючи її за призначенням. Це створює штучне підвищення цін на ринку житла. Цю ситуацію можна частково врегулювати за допомогою механізмів оподаткування житла.

Податковими механізмами можна також покращити ситуацію у сфері використання земельних ресурсів. У цьому випадку йдеться про необхідність зниження забруднення земель у процесі інтенсивного землеробства шкідливими хімічними речовинами та відновлення структури ґрунтів. Так, екологічне землеробство має бути нині в пріоритеті, за рахунок підтримки податковими методами зокрема.

Нині на часі також екологізація використання транспорту. У розвинутих країнах світу набувають поширення електромобілі. В Україні вже наявні податкові методи підтримки цього виду транспорту у вигляді звільнення від акцизного податку. Натомість транспортний податок взагалі не залежить від обсягів шкідливих викидів в атмосферу. Вважаємо за необхідне зарахувати до механізму справляння транспортного податку екологічну складову.

Не менш важливим результатом оподаткування власності має стати підвищення ефективності використання, збереження й відновлення природних ресурсів. У цьому випадку рентні платежі як податки, що справляються за користування природними ресурсами, які є власністю держави, мають сприяти застосуванню ефективних технологій переробки корисних копалин, лісових ресурсів, використання води тощо.

Висновки. Отже, узагальнюючи дослідження теоретичних основ, передумов та соціально-економічних домінант оподаткування власності в Україні, ми дійшли до таких висновків:

1. У науковій літературі категорії «власність» та «майно» часто ототожнюють. Проте дослідження їх природи та соціально-економічного і юридичного змісту дає змогу стверджувати, що до власності, крім майна, необхідно зараховувати немайнові права. Ключова ж відмінність між майном та власністю полягає в тому, що перше більшою мірою характеризує речову природу чогось, а друга – володіння, користування і розпорядження чимось.

2. Об'єктами оподаткування власності є явище володіння майном і нематеріальними активами, процес користування ними та набуття і відчуження об'єктів власності у процесі розпорядження. Базою оподаткування власності є вартісні або кількісні характеристики майна чи немайнових активів.

3. Сучасні процеси накопичення майнових та немайнових прав у світовому і вітчизняному вимірі, їх надмірна концентрація в обмеженого кола осіб спонукають перейти від оподаткування майна як відособлених від власника речей до оподаткування власності і врахування у процесі оподаткування майнового стану власника.

4. Взявши до уваги те, що поняття оподаткування власності охоплює процеси справляння не лише майнових податків, а й інших платежів, у статті представлено матрицю оподаткування власності, яка демонструє, які платежі має сплачувати юридична чи фізична особа у випадку набуття права власності, володіння, відчуження окремих об'єктів власності чи користування ними.

5. Найважливіші результати, яких потрібно досягти у процесі оподаткування власності, розмежовано на економічні та соціальні. До економічних зараховано ефективне використання об'єктів власності та формування податкових надходжень. До найважливіших соціальних результатів оподаткування власності ми віднесли зниження надмірної концентрації власності в обмеженого кола осіб та, відповідно, забезпечення більш рівномірного розподілу доходів населення; зниження цін на ринку житла; зниження забруднення земель у процесі інтенсивного землеробства шкідливими хімічними речовинами та відновлення структури ґрунтів; зниження шкідливих викидів в атмосферу від експлуатації транспортних засобів; підвищення ефективності використання, збереження й відновлення природних ресурсів.

Література:

1. Диференціація життєвого рівня населення. URL : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/gdvdg_rik/dvdg_u/duf2010_u.htm
2. Гордіца К. А. Еволюція наукових поглядів на власність у дослідженнях вітчизняних учених кінця XIX – початку XX ст. *Історія народного господарства та економічної думки України*. 2013. Вип. 46. С. 75–96.
3. Лузан Ю. Я., Стецюра Н. П. Еволюція поняття «власність». *Агросвіт*. 2013. № 16. С. 29–34.
4. Новицька М. Становлення поняття «власність» в історичній ретроспективі. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. Вип. 21. С. 331–336.
5. Топішко О. І. Еволюція поглядів на власність: від релігійних доктрин до класичної школи. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. № 4. С. 119–124.
6. Юрій С. Еволюція власності в умовах становлення ринкових структур. *Вісник економічної науки України*. 2008. № 2. С. 3–6.
7. Скотний П. В. Власність як соціально-економічний феномен: філософський аспект. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць*. 2009. № 3 (27). Ч. 1. С. 60–63.
8. Поліщук В. С. Власність і її економічна сутність. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2013. Вип. 7. С. 37–43.
9. Гаєвський А. М. Власність як категорія суспільних відносин. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. Вип. 3. С. 151–155.
10. Хазратова Н., Луценко М. Потреба у власності як соціально-психологічний феномен. *Психологія особистості*. 2011. № 1. С. 17–23.
11. Бутенко С. С. Розвиток концепту «власність»: філософсько-психологічний аспект. *Юридична психологія*. 2017. № 1. С. 48–58.
12. Свердан М. М. Фіскальні технології оподаткування приватної власності: податок на багатство. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 14. С. 268–271.
13. Шапошнікова Н. О. Розвиток інституту фактичного власника доходу в податковому праві України. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2010. Вип. 10. С. 175–181.
14. Селезень П. О. Сучасне розуміння концепції бенефіціарного власника в міжнародних податкових відносинах: основні виклики. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 368–372.

15. Валігура В.А. Класифікаційні підходи оподаткування власності в Україні. *Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації: збірник тез доповідей П'ятнадцятої Ювілейної міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених* (Тернопіль, 29-30 березня 2018 року). Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ». 2018. С. 124–127.
16. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.
17. Крисоватий А. І., Десятнюк О. М. Податкова система: навч. посіб. Тернопіль : Карт-бланш, 2004. 331 с.
18. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n6392> (дата звернення: 7.10.2019)